

ՕՐԱԳԻՐ ՉՄԻՒՌՆԻՈՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՉՄԻՒՌՆԻՈՅ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ 1878

ԹԻՒ 1102

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Քաղաքական աշխարհը, որ միշտ յղի է դեպ...

Անգղիայի տերութիւնը խիստ պատերազմէն...

Խօսի ձեռք հետ : Եւ յոյս կըցուցնէ թէ՛ բարե...

Սոյն նամակէն տասն օր յետոյ ուրիշ մի ևս...

Յետոյ սիր Նէվիլ Չէմպերլէյն եւ միւր մի կը...

Դող գունդի մի հետ , որք խայտալարի կիրճէն...

Սոյն նամակներու հետեւանքն ուր յանգիւն...

Սոյն նամակներու հետեւանքն ուր յանգիւն...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Դ. ՊՐՈՑԵՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

(Զարուհակութիւն եւ վերջ : Տես գրիւ 1101 :

պետ եղած են , ինչպէս և ուրիշներն ալ խմբա...

Ասոնք բոլորը աղէկ երաջներ են՝ եթէ Աս...

Դիւրին է իրօք դասագիրք մը բանալ և ու...

անոր հաղորդակցութեան ու ազդեցութեան...

Իսկ մեք կրնամք չօգտուիլ փաստերով ցու...

Մեր դպրոցներուն մէջ տղայ մը օրինաւոր...

Ի հարկէ պատճառներ կան որ այս տեսակ...

Մեր դպրոցներուն անհնթ եթ, ապարդիւն և...

յանցանքը վրայէն նետելու համար, բացառութիւն տալ Անգլիոյ կառավարութեան զոր ծանուցագրով մի խնդրած էր անորմէ և ասաց՝ թէ քաղաքի էմիրին մօտ գետնային զրկելը պարզապէս քաղաքավարական նպատակաւ է. և ըստ ոմանց առաջարկել է էմիրին որ անոր երկրին մէջէն երկաթուղւոյ գիծ մի թողու անցնիլ:

Վերջին հեռագրական լուրերը պատերազմը մտաւորաւ կը համարին, և մինչև անգամ Հոկ. 3ի (Ն. Տ.) հեռագիրը անգլիական նաւատորմին Պարսից ծոցը զրկուիլը կը ծանուցանէ: Արդէն Բէշապէրէ քով 10,000 զօրաց բանակ մի գումարուած՝ առաջին նշանի կըսպասեն յարձակելու:

—Աժանա Հափաս Ս. Բէշապէրէի ընդունելով կը հրատարակէ Ռուսիոյ և Թուրքիոյ մէջ հաստատուած հաշտութեան վճռական դաշնագրի կազմակերպութիւնը, համեմատ Այի Ստեփանոյի դաշնացի թղթի 29 յօդուածոյն. որոյ մէջ կ'ըսէ թէ՝ այսուհետև Ռուսիա և Թուրքիա սիրով պիտի մնան իրարու հետ ըստ դաշնաց Այի Ստեփանոյի, զոր աչքէ անցուց՝ չափաւորեց և հաստատեց Բերլինի դաշնագիրը:

Թէ՛ կը ճանչեն Բերլինի դաշնագրին վաւերականութիւնը եւրոպական շահու խնդրոց նկատմամբ և կը պարտաւորին հաւատարմութեամբ և խղճիւ գործադրել:

Թէ՛ սոյն պայմանները որոնք ոչ եղծուեցան և ոչ չափաւորեցան, հաստատուն են և ունին զօրութիւն և արժէք՝ Բերլինու դաշնագրին մէջ անցածի պէս:

Ասոնք են այն պայմանները 300 միլիոն ռուբլի պատերազմական ծախսը, զեղջելով Ռուսիոյ անցած երկիրներուն արժողութիւնը: 10 միլիոն ռուբլի ռուսահայատակաց առևտրոյն և Ռուս հաստատութեանց կրած վնասուց տուգանքը, 590,000 ֆրանք Դանուբի վերստին նաւարկելի ընելու համար պէտք եղած ծախսը և նաւարկութիւնը միջնատեղով մասնաւորաց ոմանց կրած վնասուց փոխարէնը: Ռուսիոյ թողուած երկիրներուն բնակիչները եթէ ուզեն գաղթել, կարենան իրենց անշարժ գոյքերը ծախել, որոյ համար երեք տարի պայմանաժամ չնորհուած է. յետ այնորիկ չգաղթողները ռուսահայատակ համարուին: Որչափ ժամանակ որ յիշեալ երկիրները Ռուսաց ձեռք մնան, անոնց կառավարութիւնը բոլորովին ռուսական ըլլայ, առանց Թուրքիոյ միջամտութեանը. և ետ տրուելու

ըէ յառաջ կուգայ ըսինք, Այթմ, կարելի եղածին չափ այս տեղս պարզեմք զանոնք:

Նախ և առաջ մեր դպրոցաց մէջ տրտմալի իրողութիւններէ մէկն է ծաւից կամ Նախախառն անուանեալ յարկին՝ իբր յետին վայր նկատուելով՝ արժէք, խնամք և կարեւորութիւն չը տրուիլը: Ապաքէն այս յարկը իրեն կարեւորութիւն չտրուելուն հակառակ կրնայ ըսուիլ թէ՛ ամբողջ Գաղղի կոչուած հաստատութեան էական հիմն և աղբիւրն է: Ծաղկոցը՝ դպրոցի փորձաքարն ու հայելին է. այդ յարկին լաւութեանէ կամ յոռութեանէ միայն կրնայ հասկըցուիլ դպրոցի մի աղէկ կամ վատ ընթացքը: Այդ սուրբ յարկին մէջ աղբիւրն դեռափոխիլ, քնքոյշ և անմեղ մանուկներն իրենց նախնական կրթութիւնը պիտի ստանան: Տըղու մի համար իւր մօրը գիրկը որքան խանդաղատելի և փափուկ վայր է, և ծծած կաթն որքան անարատ, նոյնպէս ծաղկոցը պէտք է լինի անոր համար դպրոցի տեղ և ընդունած կրթութիւնը մաքուր, ուղիղ և անապական: Ծաղկոցը հոտուէտ և գոյնզգոյն ծաղիկներով լի պարտէզ մի է, բուրաստան մի, կամ աւելի ճիշտը խօսինք, անթեւ հրեշտակաց երկրային կայան մի. ուստի դիւրին է դուշակել թէ՛ այսպիսի անմեղութեան շուրթեր վայր մի որքան մաքրակեաց, պատուաւոր, փորձառու, քաղցրաբարոյ, խոհեմ և երկարձօգի մարդոց կըլարօտի, որպէսզի ամեն ծաղիկ, ամեն բոյս, ամեն հրեշտակ անոնց սիրուն ու հայրաբոլով հովանւոյն և բարւոք խնամոց ու դաստիարակութեան ներքեւ մեծնալով, օր մի պտղատու և չքաւոր ծառեր դառնան: Ծաղկոցը, շատ անգամ իւր ընդ արժէքը

ժամանակ, օսմանեան զօրքերը երկրին մէջ չմտնեն՝ մինչև կանոնաւոր կերպիւ անոնց Բերլին յանձնուիլը: Ռուսաց՝ Բուլղարիան, Արեւելեան Ռումելիան և Ասիան պարպելու համար գործողութեան եղանակն ու պայմանը Ռուսիոյ և Թուրքիոյ մէջ պիտի որոշուին համաձայնութեամբ ըստ Բերլինեան դաշնագրին: Բ. Դուռը կը պարտաւորի խառնութեամբ չվարուիլ պատերազմի ժամանակ Ռուսաց հետ յարաբերութիւն ունեցողներուն դէմ և չարգիլել ռուսական բանակին հետեւիլ ուղղող մարդիկը, և կատարեալ ներողութիւն չնորհել քաղաքական յանցանք բանտարկելոյ և աքսորելոյ:

Ռուսիոյ և Թուրքիոյ մէջ կնքուած և պատերազմի պատճառաւ առկա մնացած ռոյոր դաշնագիրը՝ պայմանք և այլն, իրենց զօրութիւնն ունենան: Ռուսահայատակաց ի կախ մնացած և վէճի տակ եղած գործերը Բ. Դուռն և դեսպանին որոշած դատաւորներու յանձնուին, վերջնապէս վճռելով զանոնք մաքրելու: Բ. Դուռը կը խոստանայ ռուսահայատակաց վնասներն՝ եթէ ըրած են՝ հատուցանելու, և վճիռները անմիջապէս ի գործ դնելու, թէ նորերը և թէ պատերազմէն առաջ վճռուած ու չգործադրուածները: Սոյն դաշնագիրը դեռ վաւերացեալ և կնքեալ չէ:

—Արեւմտեան Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը դեռ չհանդարտեցաւ: Աւագածողովոյ որոշումներն կատարելապէս չգործադրուեցան և դեռ շատ կասկածներ կը վերցնեն: Արեւելեան Ռումելիի Բուլղարը որոշած են արգելք լինել յիշեալ գաւառի կազմակերպութիւնը որոշող յանձնաժողովոյն, և կը պահանջեն Բուլղարիոյ հետ կցուիլ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Սերմիացիք մեծ զօրութիւն իրենց սահմանադրւոյն մօտ եղած Փոքր—Չվերնիքը մտեր և առանց դիմադրութեան գրաւել են Ռումանիա դեռ Պեսարապիոյ մասը Ռուսաց չյանձնեց և դիւրութեամբ ալ յանձնելիք չունի: Յունական խնդիրը դեռ կանգուն կը կենայ և երկուստեք ցոյցերն աւելի պատերազմ կը դուշակին քան թէ դիվանն ու խաղաղութիւն: Ռուսիան դեռ իւր ամբողջ զօրքերն քաշած չէ օսմանեան երկիրներէն և միշտ ստքերը քսելով կը քալէ, գալանի խորհրդոյ մի կասկած թողով միշտ մեր մտաց մէջ: Փանի որ սոյն խնդիրները դեռ անլոյծ կը մնան, կրնամք համարձակ ըսել թէ՛ Բերլինեան ժողովոյ որոշ

չճանչցուելուն համար այնպիսի անկիրթ, կոշտ և բարբարոս մարդոց ձեռք կանցնի, որոց կոխած տեղը խոտ չբուսնիր, և որոց ոչ թէ մանուկ մի յանձնել, այլ կատուի ձագ մի անգամ յանձնելը ներքի չէ: Դեռ անցեալ տարի, ցաւով կը յիշեմք, Մեսրոպեան վարժարանի ծաղկոցը այնպիսի անձի մը յանձնուած էր, որ և ոչ նաւակավար կամ բեռնակիր լինելու յատկութիւնն ունէր: Սոյն անձը խելքի կողմանէ սղաքատ լինելէն զատ յետին ծայր ալ զեղծ ու կոշտ վարք ունէր. եթէ տղոց մէջ կային մարմնաւոր պակասութիւն ունեցողներ, զանոնք յիշելով կ'անուանէր ձօժ կաղ, ձօժ կոյր՝ կոչելով. և մատաղ շերտայից սրտին մէջ ատելութիւն կը դրոյցընէր իւր ստեղծողին և բնութեան դէմ:

Կը հարցնեմք, ինչո՞ւ մեր դպրոցի աշակերտները մեծ մասամբ ստամբակ, կամապաշտ և անուղղայ կը մնան և հետզհետէ յոռի վիճակ կ'ունենան՝ բարոյապէս խօսելով՝ պատճառը յայտնի է. վասնզի ծաղկոցին մէջ ի մանկութենէ ոյն մատաղ հասակին մէջ բարի կամ վատ պատկերներու, տեսիլներու օրինակը խիստ դիւրութեամբ կը տպաւորի կ'արմատանայ անոնց մատղաջ սրտերուն մէջ. այսպէս անբարոյական և անկիրթ դաստիարակաց աղբեղութեան ներքեւ մեծնալով և անոնց վարքն իրենց վրան անձնաւորելով, սոյն ողբալի վիճակին հասած է երեխայութիւնը: Ուստի կը կրկնեմք թէ մեր մտածելու առաջին և սրբազան կէտը ծաղկոցն է. ինչպէս որ վարպետ և հոգածու պարտիզպան մի ըլլալը, տունկը ու ծաղիկը սերմանելէ ետքը՝ անոր ծելուուն և ծաղկելուն համար ամեն տեսակ փութելիք ու վայրի խոտերէ ազատ

չունենը դեռ կատարելապէս տեսական չըլլանէն դուրս չեան:

—Կ'իմանամք թէ Հոպարտ փաշա Անգլիայէն վերադարձին վէհ. վիկտորիա Թագուհոյն կողմէն նամակ մի բերած յանձնած է Յունաստանի Թագաւորին. և նամակ մի ևս մեր վեհախառնայսր, որոց յոյս կը ցուցնէ հելլենական խնդրոյն կարգադրութիւնը մօտեցալ խաղաղական ճամբով լըննայուն:

—Աւստրիոյ գործերն ևս յաջող են թէ Պոս. Նիոյ և թէ Հերսէքի մէջ: Պոսնա 6 նահանգի բաժնուել է, և ամբողջ Աւստրիացոց ձեռքը կը դադանուի. քաղաքային նոր օրէնք հաստատուել և սկսել է գործադրիլ:

Ուրախ սրտիւ կ'իմանամք թէ, զմիւսնացի վսե Թագաւոր Պէյին Յակոբեան, Բարձր. Խալիֆ ձեռք ի կողմանէ վեհափառ Սուլթանին փաշայութեան աստիճանը չնորհուել է: Բարձր. Փոխարքայն, որոյ առջև չնորհք դրած է Թագաւոր Պէյը, լաւ գիտնալով դարձանաւոր անձինքը վարձատրել, սոյն առթին մէջ այս օրինակ վարձատրութեամբ զյիշեալ Պէյը, մեր համագումը կը հաստատէ: Վասն որոյ Արշալուսոյ խնդրադրութիւնը կը փութայ չնորհաւորել Թագաւոր փաշայի ընդունած բարձր տխրոցը:

—Կայսերական հրամանաւ՝ Արեւելեան Ռումելիոյ նահանգին ինքնօրէն վարչութիւնը կազմուելու պաշտօն ունեցող միջազգային յանձնաժողովոյն առաջին անգամ՝ անուանել է՝ Աւագ ժողովոյն նախագահ Ասիմ փաշան, և երկրորդ անգամ՝ անուանել է մեծ. Ս. Ապրո էֆենտին, որ Բ. Դուռն արտաքին գործոց պաշտօնատան խառն դատերուն վերապետն է:

Դարձեալ արտաքին կարգի պաշտօնով Պոք. ընդ զրկուած Ազարիա էֆենտին Օտեսայի օսմ. ընդհանուր հիւպատոս, և Ստեփան էֆենտին որ երբեմն Դանուբեան յանձնաժողովոյն քարտուղար էր, Թայդանի օսմանեան հիւպատոս անուանել են:

—Մարցոս անուն Բուլղար լրագրին մէջ կը կարգացուի թէ՛ Ադրիանուպոլսոյ սանձախի ռոյոր ժողովուրդ Թիթլըպէն զօրապետէն աղերսագրով խնդրած են որ յիշեալ գաւառը Բուլղարիոյ հետ կցուի: Սոյն աղերսագիրը 20,000 նաւելի ստորագրութիւն կը պարունակէ:

—Հեռագիրը բարեյաջող լուր կ'աւետէ մեզ ասիական Թուրքիոյ վերանորոգ ութեան մասին:

Կը պահէ, նոյնպէս և մեք մեր բաղոր ուշադրութիւնը ծաղկոցին վրայ դարձնել պէտք էմք. զանկալ ամեն տեսակ վտանգաւոր փութելիք պէտք է ազատ պահեմք՝ եթէ կ'ուզեմք օր մի մեր աղայքը արդիւնաւոր և բարեշուք ծառեր լինին և ոչ թէ գօս, ճռւած ու վայրատուն:

Այսպիսի ինչ դպրոցին ծաղից ըստած նուիրական յարկին վերայ համառօտ մի խօսեցնէ յետոյ, գանք հիմա երկրորդական կամ երրորդական և այլ սրահաց մէջ ուսանողաց վերայ կառավարչութիւն ընող պաշտօնէին մասին խօսելու: Մեր դպրոցաց մէջ սովորաբար կտաւ վարչի պաշտօնը, որ ըստ մեզ, վարժապետական պաշտօնէն աւելի փափուկ զգուշալի և ծանր է, այնպիսի մարդոց ձեռք կը յանձնուի, որոնք դպրոց և վարժարան բաւին բարոյական նշանակութիւնը անգիտանալէ զատ, դեռ իրենք կրթութեան և ուսման պէտք ունին:

Կան մեր մէջ միամիտ մարդիկներ, որոնք կարծեն թէ՛ կառավարչին պաշտօնը վարժարանին մէջ պարզ և դիւրին բան մի է, և անոր հսկողութիւնը միմիայն մեքենայաբար աշակերտաց հանգարտ նստելուն և լուռ կենալուն վրայ կը կայանայ. ուստի այնչափ հոգ չէ՝ որ տգէտ Մարկոսը կամ անպիտան Սարգիսը կառավարիչ եղեր է, Սոյն կարծիքն անսերելի տղիտութեանէ յառաջ կուգայ, որով ոչ նուազ վնասներ կրած են մեր դպրոցի ուսանողքը իսկ մեք կ'ըսեմք թէ՛ կառավարչին այնպիսի յատկութիւններ պարտի ունենալ, որ անհրաժեշտ են իւրեան համար, և դաստաստաց բացակայութեան միջոցին ամենաղէպլի և անխուսափելի հարկաւորութիւն կը դառնան ուսանողաց նկատմամբ:

որոյ համար կ'ըսէ թէ՛ համաձայնութիւն գոյա-
ցեր է Լոնտոնայի և Կ. Պոլսոյ արքունեաց մէջ
հետեւեալ հիմանք վերայ :

1. Բ. Դուռը ասիական գաւառաց մէջ ոստի-
կանութիւն մի պիտի հաստատէ , որոյ կարգա-
դրութիւնը և հրամանատարութիւնը եւրոպաց-
ոց պիտի յանձնուի :

2. Քանի մի գլխաւոր քաղաքաց մէջ բողոքոյ
ատենաներ պիտի հաստատէ , որոնք իրաւասու-
թիւն պիտի ունենան ուրիշ քաղաքաց վերայ ,
և ասոնց մէջ ևս եւրոպացի իրաւագէտ հիւպա-
ստաներ պիտի գտնուին :

3. Բ. Դուռը պիտի անուանէ Եւրոպացի հա-
մարակալ (Թէֆլէքտար) մի պատասխանատու
բոլոր գաւառաց և կամտից , որ տասանորդ արոց
տեղ հողային հարկի գրութիւնը պիտի ընդունի
վերջապէս Լոնտոնայի արքունիքը կըցանկայ
որ վալիններ (քրիստոնեայ) Բ. Դրան կողմէ
հինգ տարուան համար հաստատուին :

Սոյն կազմաւորութիւնը պաշտօնէից ժողովոյն
մէջ քննութիւն ընդունուեցաւ , և վեհ. Սուլթա-
նին առաջարկուեցաւ վաւերացնելու :

Եղիպտական կառավարութիւնը համազգ պիտի
միջամտութեան չնորհիւ երթալով բարեկար-
գութեւ վերայ է : Բարձր. Խալիվ որ իւր բոլոր
հողային կալուածոց եկամուտը կառավարու-
թեան գանձուն յանձնէր էր , այս անգամ գան-
ձային դործերը վերակազմելու պաշտօնով հաս-
տատուած եւրոպական յանձնաժողովը բարձր.
խալիվին համար տարեկան 100,000 ոսկեղ թոշակ
մի յատկացուցած է : Նոյնպէս և նորա հորեղ-
բայր Հայիմփաշային 60 000 ոսկի որոշած է հա-
տուցանել մինչև 35 տարի , իւր հողային սեփա-
կանութիւնները նոյնպէս կառավարութեան
անցնելուն համար :

—Լրագիրք յիշատակած էին Հիդիլ իշխանա-
նազուն իգ պալ իւլ Տովլա անուն իշխանին մայ-
րաքաղաք հասնելը , հետն ունելով Յական հողի
հիդիլ , Արաբ , Պարսիկ , Տաճիկ , Քիւրտ , Հրեայ
և Գրիստոնեայ ազգացմէ : Ուղղակի Պաղատէն
կողմէ ցամաքային ճանապարհաւ , և անգլիա-
կան դեսպանատան հիւր եղած է : Կ'ըսուի թէ
20,000 անգլիական ոսկի խոստացած է չնորհել
ի նպատակ գաղթականաց և վերադարձողաց :
Սոյն իշխանը Առաջի թագաւորութեան նախորդ
վահագետն է . արդէն մեկնած է մայրաքաղա-
քէն վառնայի ճանապարհաւ Բարիդ երթալու ,

Նախ և առաջ կառավարչի մի բարոյականը
պէտք է անստղիւտ լինի և անբամբաս , և իւր
գործոց և վարմանց մէջ այնպիսի ուղղութիւն ,
խոհմտութիւն և լըվութիւն : Ունենայ , որոցմով
կարենայ աշակերտաց պատկառանք և յարգանք
ազգել խառն ընդ երկրիւղի : Պէտք է ունենայ
գիտութիւն և անոյ այլապէս ճիւղերու քիչ չատ հըմ-
տութիւն և քանի մի օտար լեզուայ ծանօթու-
թիւն : որ սնշրածեշտ է իրեն , որպէսզի երբ
դատարանէն դուրս ուսանողք իրեն դիմեն որ
և է խնդրոյ կամաւարկայի վերայ բացատրու-
թիւն խնդրելու , ունայնաձեռն ետ չբառնան ,
և այսու չստիպուին իրենց դասը թերի թողուլ :
Նոյնպէս կառավարչի մի նուիրական պարտաւո-
րութիւնն է երբեմն աշխատութեան սրահին
մէջ , ուր աշակերտք խմբովին կըհաւաքուին ,
բարոյական դասեր խօսիլ , յորդորներ տալ և
զուսանողս աղբի աղբի հոգեշահ առաւելելու
բարի վարուց մէջ յառաջագիմելու համար քա-
լաւերել , և մինչև իսկ դանոնք միջման մղել :
Չմոռնանք բնութեւ թէ՛ կառավարչին պէտք է
նաև քրիստոնէական ուսման մէջ զարգացեալ
լինի , բարեպաշտ ողբով և ջերմեանդ սրտիւ
առ իւր աղբային կրօնը , և հետեւապէս պէտք
է աշակերտաց հոգւոյն մէջ ևս կրօնական զգա-
ցումը միշտ վառ պահել , որով կըբարձրանալ
զանոնք բարոյականութեան մէջ ևս զարգացը-
նելու միջոց , այս բանիս մեծ օգուտ և խթան
կըլինի կառավարչին անձնական օրինակը և առ-
կեղեցին և քահանայս ցոյց տուած իւր համա-
կրթութիւնն ու յարգանքը :

Մեր վարժարանները , կըկրկնեմք , երկար
տարիներ յոռի տեսլութեան ներքեւ ճնշեալ ,

ուր պիտի մնայ ամիս մի . անկէ ի Լոնտոն անց-
նելով՝ հինգ ամիս ևս հոն պիտի բնակի և կրկին
վերադառնայ ի Կ. Պոլիս՝ Պաղատաւ երթալու :
Կըսուի թէ յիշեալ իշխանը օրը 250 ոսկի եկա-
մուտ ունի , բաց ի 50 ոսկիէն զոր Անգլիոյ տե-
րութենէ կընդունի օրական :

—Վեհ. Սուլթանը իւր բարձրագոյն հաճու-
թեան նոր ապացոյց մի տուաւ բարձրապատիւ
Եպարգոսին : Թէ՛ Նորին Բարձրութեան և թէ՛
վեհմ. Րէֆէթ—Պէյլի ազնուաշուք տիկինները
իւր պալատը կոչելով , պատիւ ունեցան Նորին
Վեհափառութեան ներկայանալու , որ բարեհա-
ճեցաւ չնորհել անոնց պատուանշաններ զոր մօ-
տերս հաստատած է տիկնաց համար :

—Արտահանի հրամանատար Հիւսէյն Սապրի
փաշան մարտական ատենի առջև գատապար-
տեալ և աստիճանազուրկ լինելով , Սինոպ զըր-
կուեցաւ 3 տարի բանտարկեալ մնալու պատժով :

—Հարնաքայի (Կիպրոս) անգլիական կառա-
վարութիւնը Աթենայի թղթաբեր շոգենաւն
արգելել է Կիպրոս հանգիստելու :

—Կիրիտէն լուր կուտան թէ՛ բարձր. Միտ-
հաթ փաշան յիշեալ կղզին հասեր և մեծ պատ-
ուով ընդունուել է տեղական իշխանութիւն-
ներէն և ժողովուրդէն :

Վեհափառ Սուլթանը իւր քարտուղարնազը
Պէյլին հետ 500 ասպէզ զրկած է Միտհաթ փաշայի
կնոջ՝ ճանապարհի ծախուց համար , որ պատ-
րաստուած էր իւր ամուսնոյն քով երթալու :

—Իուստինոյ կարողոս իշխանը Արքայական
բարձրութեան տիպոսն ստացաւ , և ըստ այնմ
ճանչցուեցաւ Աւստրիոյ Իտալիոյ և Անգլիոյ
տէրութիւններէն :

Հետեւեալ նամակը ի սէր ճշմարտութեան կը-
ստիպուիմք լրագրիս միջոցաւ հրատարակել ,
կէտադրութեամբ անցնելով մի քանի տեղերը .
... խմբագիր

Հետաքրքիր ընթերցողք տեսած են անշուշտ
Ա. Մալլա Օգոստոսի թուոյն մէջ պատասխան
մը վերնագրով նամակաձև յօդուածք : Մամուլ
պատուելին այս անգամալ տիրացու աշակերտի
մը վահանին ետեւէն վախն ի վախ կ'արձակէ իր
թունալի նետերը , առանց սակայն կարենալու
վիրաւորել զգը , անգծելի ժայռերու հանգի-
սելով : ...

Տիրացուի մը անունին տակ պահուելով մեզ
այնքան դարմանք չաղբեր . գիտեմք արդէն որ

տղայոց մեծագոյն մասը քիտանակ գպրոցէն
չահուելու՝ փնտուեցան տեսակ տեսակ մոլու-
թիւններ ստանալով : Մեր շատ անգամ խօսե-
ցածը նորէն կըկրկնեմք , թէ գպրոցներն աղբին
ամենէն նուիրական և սրբազան յարկերն են ,
թէ՛ գպրոցները պէտք են արժանաւոր , բանի-
բուն և պատուաւոր կառավարիչներ ունենան ,
թէ՛ գպրոցները հակառակութեան , քսութեան
ցած վրիժառութեան և շահախնդրութեան
տեղի չեն : Թէ՛ անոնք բոլորովին իրենց բուն
նշանակութիւնը կըկորսնցընեն՝ երբ անկարող ,
իմաստակ և անբարի վարուց կողմանէ ծանու-
ցեալմարդիկ որ և է նկատուեցնելով կ'ընդուն-
ուին գպրոցին մէջ՝ միմիայն զանոնք ապրեցը-
նելու համար : Քանիցս անգամ ըսեր եմք թէ՛
աղբին զաւակները կրթելը , անոնց մտաւարա-
կան սնունդը պատշաճ կերպիւ հոգալը , կար-
ծուածին չափ դիւրին բան չէ : Ուստի անխտիր
առանց արժանիք նայելու ընդունուած կա-
ռավարիչ կամ դաստառ , գպրոցաց պատուոյն
արատ կըբերէ և պաշտօնին սուրբ անունը կը-
պղծէ :

Գպրոցի մէջ արժանաւոր կառավարչի պակ-
սութենէն ծագած չտրեաց և բարոյական փնա-
սուց վրայ խօսելէ յետոյ , գանք հիմա խօսիլ
վարժապետաց և անոնց արժէքին , անկերպա-
րան վիճակին և տխուր կացութեան վերայ :

Վարժապետութեան ազնիւ և սուրբ պաշտօ-
նը մեր մէջ հետզհետէ ստորին , անպատիւ և
տխուր կացութեան մէջ կըգտնուի այսօր . վասն
զի մեք այդ մասին հարկ եղած յարգանքը ,
պատկառանքը և արժէքը տուած չունիմք , և
սոն սպասաւորի մի ինչ աչքով որ կընայիմք ,

նա իր կրից գերի ըլլալով , մինչև անգամ օրորո-
ցի մանուկին կըգրմէ հասարակաց գատապար-
տութենէ խոյս տալու համար : Փոյթ չէ , կըբաւէ
որ ճշմարտութիւնը կըխոստովանի : Ա. Մամուլ
պատուելին կ'ըսէ թէ՛ «քանի որ գպրոցները
իր օրով անբարոյական վայրէ դարձած էին , պէտք
չէր ուրեմն որ ծնողք իրենց զաւակները հոն
դրկէին : Այս խօսքով իր օրով գպրոցներն ինչ
վիճակի մէջ ըլլալը խոստովանելէն յետոյ , գործ-
քով ևս ցոյց կուտայ ծաղկոցին մէջ անբարոյա-
կան մանկավարժի վատ աղբեցութենէն աղա-
տելու համար՝ իւր մատաղահասակ որդին բողո-
քականի գպրոցը դրկելով : Ամեն ծնողք չէին
կրնար իրեն օրինակին հետեւիլ , մեծ մասամբ
գրամական միջոցէ զուրկ ըլլալով , այլ միայն
կըբողոքէին անխելի ձայնով գպրոցի անկար-
գութեան դէմ : ... Պատուելին ժողովրդեան
արգարացի բողոքները ծուռ մեկնելով , այսօր
կ'եղնէ կ'ըսէ թէ՛ «քանի որ գպրոցները անբա-
րոյական վայրեր են (իր օրով) , թող ծնողք ի-
րենց զաւակները հոն չդրկեն : Այս խօսքը պի-
տի կարենար խօսիլ Մամուլ պատուելին , հասա-
րակութեան կըթողու՞ք պատասխանել : ...
Եղած բարոյական զեղծմանց ցուցակ մը ունիմք
քովերինիս , զոր պատրաստ եմք չօչալիւնի փա-
ստելով հաստատելէրք և կ'ուզէ , միայն սա պայ-
մանաւ : ...

Մամուլ խմբագիրը մէկ քանի վարժապետաց
մեղքը կըմանէ , իւր թէ հասարակութեան մէջ
խմբակի մը արձագանք կըլինին , և նստած ե-
լած տեղերնին գպրոցները կըբամբասեն : Այդ-
չեմք յուսար , և եթէ ստոյգ է , թերեւ իրենց
խօսէն բռնադատեալ մի քանի ճշմարտութիւն-
ներ յայտնած են : Գուցէ այս ըլլայ պատճառ-
ներկայ Տեսչին վարժապետաց դասուն վերայ
խստութիւն բանեցընելը , և չներելը մինչև ան-
գամ քահանայից հետ սերտ յարաբերութիւն
ունենալ :

Չեմք գիտեր դարձեալ , թէ սոյն գպրոցա-
կան խնդրոյն հետ ինչ վերաբերութիւն ունի
Քիւլէլէի հայասէր քահանային Հայոց վրայ շի-
նած գրքին թարգմանութիւնը , զոր առանց
ամբողջ կարդալու՝ հեղեալաւ կըբատախտէ ,
ինչպէս և ուրիշ անգամ մի ևս Յովսէփայ դե-
ղեցիկ պատմութիւնը վար կըզարնէր , թերեւ
գրաբաւ ըլլալուն համար : Ինչո՞ւ չբաղդատէր
սոյն երկու հատընտիր աշխատաւորութիւնները
իւր վիպասանական թարգմանութեանց հետ ,

նոյն աչքով կընայիմք նաև վարժապետին : Այս
պատճառաւ ստորին կարգի տգէտ և անկրթ
մարդիկ են այժմ (բացառութիւնը չմոռնամք) ,
այդ պաշտօնին հետամուտները , և այդ նուի-
րական և վարժապետական արժուին վերայ
բաղմելու յանգիւնողները : Սակայն մտածող
չկայ թէ՛ այս կարգի ուսուցչաց ձեռք յանձ-
նուելով մեր երեսպաքը , իրենց թանկագին
ժամանակը յուճկոտ կ'անցընեն , և չեն կրնար
բան մի ուսնիլ ինչպէս որ պէտք է :

Եւրոպայի մէջ ամենէն յարգելի , ամենէն
բարձր և ամենէն պատկառելի ու պատուաւոր
քաղաքային վարժապետն է , և այս անուանակո-
չութիւնը նորա պատիւը և շուքը կ'աւելցընէ
ինչ ժամանակ որ մէկու մի բերնէն լսուի : Եւ-
րոպացի գիտէ որ աղբաց լուսաւորութիւնը ,
յառաջագիմելութիւնը , գիտութեանց մէջ օր
առուր զարգացումը , դաստիարակաց ջանքով
կըկատարուի : Յայտնի է որ մեք այս կարգի
վարժապետներ չունիմք , ունենալու համար իսկ
դեռ շատ դարեր պիտի անցնին : Տաճկաստանի
մէջ մեր ամենէն գիտուն կարծածնիս սիրամար-
գի փետուրներով զարդարուած աղաւա մի է ,
և շատ անգամ այնպիսի տարօրինակ և փնասա-
կար սկզբունքներ կըյայտնէ , որ ամենատգէտ
և անխելահաս մարդոյն անգամ արհամարհանքն
ու զայրոյթը կըգրգռէ : Ուրեմն պէտք չեմք
այնպիսի արտաքին չարմալներով զարդարուած
վարժապետներու և գիտուններու խաբուիլ : Որ
և է մէկը Լոլան երթալով և տորի մի հոն թա-
փառելով գիտուն չկրնար լինիլ , անոր շահած-
ները բոլորովին տեսական և առեւերկր թաներ
են . անոր գրութիւնը խախուտ և կաղ է և չի-

